

Крупка Я. Д.,
д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

РОЗВИТОК ОБЛІКУ У НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

На економічну діяльність підприємств та корпорацій і, зокрема, на розвиток бухгалтерського обліку значний відбиток привнесла всесвітня пандемія. Епідемія коронавірусу робить суттєві корективи всіх сторін людської життєдіяльності в Україні і світі. Через відсутність засобів і технології лікування COVID-19 єдиним напрямом зниження рівня зараження вірусом залишається зменшення контактів між людьми, глобальна самоізоляція країн одна від одної, регіонів всередині країни, людей у населених пунктах.

Суцільний перехід на карантинний режим призвів до скорочення, а подекуди й до припинення виробничої та комерційної діяльності, комунікаційних зв'язків між суб'єктами щодо виконання договорів з виробництва продукції, поставок товарів, надання послуг. Це й спричинило чергову економічну кризу. Пройшло уже кілька місяців, як епідемія, зародившись у Китаї, розповсюдилась у цілому світі. Але й до цього часу існує значна невизначеність стосовно тривалості і глибини такої кризи, особливо в Україні. Зустрічаються різні прогнози, більшість з яких даються дуже обережно і постійно коригуються. Наприклад, за передбаченнями фахівців найбільшої інвестиційної компанії в Україні «Dragon Capital» у поточному році валовий внутрішній продукт країни може знизитись на 9 %, а українська валюта подешевшати до 35 грн. за 1 долар США [1]. Є більш оптимістичні, а також песимістичні прогнози стосовно падіння ВВП – від 3,5 % і до 12 %.

Зустрічаються й різні висловлювання щодо розвитку економіки теперішнього світу загалом. Більшість вчених, політиків, економістів, міжнародників дотримується думки, що пандемія змінить світ назавжди. Найбільш очікувані зміни полягають у наступному:

- світ стане менш процвітаючим, вільним і відкритим;
- пандемія закряє кордони між державами, побудить стремління до укріплення державності і посилення націоналізму в багатьох із них;
- очікуються порушення вироблених останнім часом основ глобалізації та посилення впливу національних самодостатніх економік;
- відбудеться посилення впливу на світову економіку Сходу (найперше, Китаю) і послаблення Заходу (Євросоюзу, США);
- від бізнесу буде менше доходів і більше стремління до стабільності;

А загалом, відбудеться перехід до нового етапу глобального капіталізму зі скороченням ланцюга поставок, перенесенням виробництва ближче до ринків збуту, збільшенням розмірів страхових запасів, що призведе до зниження прибутковості компаній, зате зробить більш надійною усю економічну систему.

На певні, достатньо значні зміни слід очікувати й у сфері ведення бухгалтерського обліку, складання звітності та інформаційного забезпечення

діяльності підприємств. Поки що в економічній літературі дуже рідкими та обережними є прогнози стосовно змін в організації обліку. Так, в інформаційному листі, підготовленому фахівцями аудиторської мережі «Deloitte», що входить до «Великої четвірки», поряд з узагальненням глобальних наслідків коронавірусної пандемії в Україні (зниження рівня продаж, виручки, продуктивності, оплат персоналу, закриття торгових мереж, згорання туристичної, спортивної та культурної діяльності) даються певні прогнози й стосовно сфери облікового-інформаційного забезпечення бізнесу, що виникнуть після пандемії. Серед них – потреба в уточненні оцінки активів і зобов'язань, резервуванні коштів на покриття понесених під час пандемії додаткових витрат і втрат, необхідність перегляду багатьох контрактів та інше[2]. Для глибшої деталізації подій, що чекають на бухгалтерський облік у майбутньому, на нашу погляд, найперше слід враховувати тривалість епідемії, час перебування на карантині населення України. Від цього залежить швидкість і повнота відновлення виробництва, надання послуг, тобто повноцінний запуск національної економіки. Тут варто виділити кілька варіантів розвитку подій:

1. Якщо коронавірусна епідемія завершиться у другому кварталі цього року, то її наслідки не будуть значними, а облік не зазнає суттєвих змін. Підприємствам потрібно буде обрахувати понесені збитки у першому півріччі, уточнити строки виконання деяких контрактів, відшкодувати окремі відкладені витрат та податки.

2. За її тривалості до кінця поточного року, наслідки будуть гіршими, а облікових процедур добавиться: підприємствам потрібно буде крім цього у кінці року провести суцільну інвентаризацію майна та зобов'язань, уточнити оцінку запасів та інших активів з орієнтацією на їхню справедливую вартість, реструктурувати деякі кредитні, податкові та інші зобов'язання.

3. Ситуація значно ускладниться, коли пандемія затягнеться і перейде у наступні роки. Тут може бути порушений основоположний для бухгалтерського обліку принцип безперервності. Тривала перерва у здійсненні діяльності може призвести до самоліквідації багатьох суб'єктів, через що добавиться роботи щодо відображення в обліку ліквідаційних процедур. Через тривалу бездіяльність відбудеться знецінення нематеріальних активів і гудвілу, виникнуть значні ризики ліквідності. Потрібно буде перекваліфікувати короткострокові і довгострокові кредити та інші зобов'язання. Виникне потреба у створенні страхових резервів під збиткові договори та перебої в роботі. Безробіття спричинить відтік кваліфікованих кадрів.

Непередбачуваними є податкові наслідки. Треба буде вирішувати питання щодо джерел покриття особливих витрат, пов'язаних із знезараженням території та працівників, придбанням відповідних засобів, перерахуванням коштів у благодійні фонди для боротьби з коронавірусом, відображення в обліку та оподаткування одержаної допомоги, компенсації на покриття подібних витрат. Значних зусиль буде вимагати складання фінансової та іншої звітності, особливо щодо розкриття окремих операцій у примітках до неї, відображення подій після дати балансу та інше. За час пандемії очікується перепрофілювання деяких підприємств на виробництво більш вигідної для них

продукції, товарів першої необхідності, протиепідемічних засобів. Тому виникне потреба відкриття нових об'єктів обліку та облікових позицій щодо ресурсного забезпечення, структури витрат, продукції, формування доходів, результатів, контролю за ними. Для реєстрації нових та перереєстрації таких суб'єктів є можливість використання нововведеної сервісної платформи «Он-лайн будинок юстиції» та електронного цифрового підпису.

Проте найбільша проблема під час і після послаблення карантину виникне у питаннях документування та безконтактного проведення господарських операцій. У заявленій в уряді концепції нових стандартів життя передбачено запровадження «Безконтактної економіки (Touchless economy)». Вона включає перехід на онлайн-продажі, переважання безготівкових платежів, безконтактну доставку товарів, спеціальне обслуговування в супермаркетах, кафе та ресторанах [3]. Основою такої економіки, особливо ведення обліку, має бути електронне документування: на стадії укладання і виконання контрактів, виробництва і збуту продукції та пов'язаних з ними витрат, при здійсненні електронних платежів через банки та інші засоби, при формуванні і подачі звітності із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення та онлайн-платформ. Для зменшення особистих контактів під час пандемії широкого розповсюдження має набути аутсорсингове обслуговування у сфері обліку та формування звітності, а також делегування повноважень з ведення обліку самозайнятим приватним особам. Усе це створить можливості для запровадження нових комп'ютерних та комунікаційних технологій, сучасних інтернет-комунікацій, хмарних технологій, використання портативних засобів для реєстрації та передачі інформації, повсюдної заміни паперових документів на електронні з набуттям ними юридичної сили.

Загалом, бухгалтерський облік в Україні після пандемії коронавірусу мав би набути більше ознак обачливої, консервативної європейської континентальної парадигми. Відхід від запровадження широкої глобалізації і натомість формування закритих самодостатніх економік створить умови для розвитку повноцінних національних систем обліку, орієнтованих на характерні особливості ведення господарської діяльності та суспільного життя в країні, будемо надіятись, і в Україні також.

Література

1. Цього року Україну чекає падіння ВВП...– прогноз генерального директора компанії Dragon Capital URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/cogo-roku-ukrajinu-chekaje-padinnya-vvp-na-49-i-kurs-3035-grn-gendirektor-dragon-capital-667578.html>.
2. Інформаційний лист експертів аудиторської мережі Deloitte URL: <https://gaap.ru/news/159576/?fbclid=IwAR3IVJNxhy-3jdofO7wQnNIvWeX7R8quW6cDvHdmW2Gh41d0btereHDA2s>.
3. Нові стандарти життя після послаблення карантину. Новини України та Світу за 25 квітня 2020 року URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/ukrajina-pislya-karantinu-kabmin-ozvuchiv-novi-standarti-zhittya-dlya-ukrajinciv-novini-ukrajini-50084388.html>.